

*Тихонов Сергій Васильович, завідувач
кафедри оперативно-
розшукової діяльності
Національної академії
внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ОСІБ,
ЯКІ ПОВІДОМИЛИ ПРО КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
(ВИКРИВАЧІВ)

1 січня 2020 року вступає в дію Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції», яким визначено новий механізм правового захисту та діяльності осіб, які повідомили про корупційні чи інші пов'язані з корупцією правопорушення (викривачів). Даним Законом [1] визначено, що викривач - це фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання [1].

Наведений термін надає право стверджувати, що викривач повідомивши про факт вчинення корупційного правопорушення піддається можливим негативним наслідкам в його адресу, з боку посадової особи щодо якої повідомлено про вчинення (підготовку вчинення) такого правопорушення (або третіх осіб). Передусім, наслідком цього може бути зменшення заробітної плати, пониження в посаді, звільнення з роботи або й більше - погроза завдання шкоди життю, здоров'ю, майну тощо.

Безперечно, Законом України «Про запобігання корупції» [2] передбачено, що повідомлення про факт вчинення корупційного правопорушення може здійснюватися анонімно, без розголошення дійсних даних викривача. Проте, ряд обставин надають можливість встановити (ідентифікувати) викривача, яким анонімно повідомлено про факт вчинення корупційного правопорушення та здійснювати протиправні дії направлені на зміну чи відмову викривачем від повідомлення про вчинення корупційного правопорушення.

Враховуючи наведені обставини, законодавцем передбачено окремі питання забезпечення захисту викривачів, якщо їм загрожує небезпека. Так, діючи

Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Утім, законодавством України не визначалось порядок захисту викривачів, як приклад по адміністративним правопорушенням. Адже, Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [3] передбачено захист заявника, свідка, потерпілого, підозрюваного, спеціаліста тощо, які беруть участь в кримінальному провадженні чи повідомили про вчинення кримінального правопорушення. Відповідно, дана норма ставила більше питань, ніж відповідей, оскільки був відсутній механізм захисту викривачів й це не давало можливості скористатись правом на захист.

Натомість, прийнятим Законом [1] поряд із розширенням прав викривачів, їх соціального захисту закріплено окремі питання забезпечення їх захисту уповноваженими підрозділами (уповноваженими особами) з питань запобігання та виявлення корупції у сфері захисту викривачів, якщо їх життю, здоров'ю, майну та членам їх сім'ї загрожує небезпека, зокрема викривач матиме право забезпечення безпеки щодо себе та близьких осіб, майна та житла або на відмову від таких заходів, у разі загрози життю і здоров'ю (ст. 53³); заборонена розкривати інформацію про особу викривача, його близьких осіб або інші дані, які можуть ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб (ст. 53⁵). Окрім цього, доповнюється Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» положенням, яке відносить викривача до осіб, які мають право на забезпечення безпеки, а Кримінальний процесуальний кодексом України нормою, що надає можливість допиту викривача із застосуванням заходів безпеки.

Попередній огляд вказаних норм надає право стверджувати, що законодавцем вирішено проблему, яка унеможливлювала застосування заходів безпеки щодо викривачів. Проте, не в повній мірі залишається вирішення питання застосування заходів безпеки щодо викривачів, які повідомили про вчинення корупційного правопорушення особами, які в подальшому були виправдані судом або сплинули терміни притягнення особи до адміністративної відповідальності тощо. У тому числі, законодавцем не визначено механізм здійснення захисту викривачів (дії уповноважених підрозділів), а також достатньо актуальним є питання відшкодування державі витрат викривачем, яким повідомлено недостовірну інформацію про вчинення корупційного правопорушення та щодо якого

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції: Закон України від 17 жовтня 2019 року № 198-ІХ. *Голос України офіційне видання* від 16.11.2019. № 220.

2. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1698-УІІ. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 49 ст. 2056.

3. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23 грудня 1993 року № 3782-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1994. № 11. Ст. 51.

Циганов Віктор Васильович, провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат філософських наук, доцент

**ПОЛІТИЧНА КОРУПЦІЯ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ
ДЕМОКРАТІЇ: СПРОБА ПОЛІТОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ**

Корупція стає особливо небезпечною коли починає боротися сама з собою.

Політична корупція - це посадові зловживання суб'єктів, наділених політичною владою (політичних і державних діячів, публічних службовців вищого рівня), спрямовані на досягнення політичних цілей (утримання та зміцнення влади, розширення владних повноважень) та/або з метою збагачення.

Основні проблеми існування, відтворення та попередження політичної корупції досліджуються науковцями, у тому числі й вітчизняними, досить давно. Але й досі поняття політичної корупції є дискусійним - відсутні загальноприйняті визначення її сутності, предмету, характерних рис і критеріїв, хоча це поняття досить широко вживається як у наукових працях, так і в сучасному політичному дискурсі. Досить поширений підхід відносити до політичної корупції всі корупційні діяння, що мають політичне підґрунтя. Заслуговує на увагу розглядати серед них сфери суспільних відносин, які є найбільш вразливими щодо корупції й водночас найтісніше пов'язані з політичною діяльністю, - діяльність політичних партій, виборчий процес, законодавчий процес, приватизація, бюджетний процес.

Особливості феномену політичної корупції